

Răspunderea membrilor grupului infracțional organizat, în dreptul penal român, în cazul săvârșirii infracțiunilor program

Prof. univ. dr. Viorel Pașca

Facultatea de Drept și Științe Administrative
Universitatea de Vest din Timișoara

RÉSUMÉ

La commission de l'infraction programme par l'un ou plusieurs membres du groupe criminel organisé ou par un tiers payé à cette fin, mais qui ne connaît pas l'existence du groupe, met face à face les deux modèles de criminalisation: le groupe criminel organisé, infraction pour laquelle les cotisations des membres, qu'ils soient initiés, organisateurs ou simples assistants ou seulement des adeptes s'estompent, en répondant tous comme auteurs du crime, et d'autre part, l'infraction ou les infractions programme auxquelles la contribution de chaque participant au programme peut être individualisée selon le modèle classique de la criminalité.

Dans ce dernier cas, chacun répondra seulement pour les crimes auxquels il a participé ou il a été au courant et seulement par rapport à la cotisation qu'il a eu à leur commission.

Mots-clés: *groupe criminel organisé, infraction programme, la responsabilité pénale, auteurs, instigateurs, complices*

Proliferarea fenomenului criminalității organizate transnaționale, perceput tot mai mult ca factor destabilizator, punând în pericol însăși securitatea statelor, a determinat mobilizarea organismelor internaționale în încercarea de a organiza și corela eforturile comunității internaționale, de prevenire și combaterea acestuia.

Încă din 1955 problematica luptei împotriva criminalității a intrat în atenția Organizației Națiunilor Unite¹ sub egida căreia s-au pregătit primele convenții "sectoriale" de combatere a unor forme de criminalitate organizată. Organizația și-a creat de altfel două organisme subsidiare cu atribuții în acest domeniu: Comisia pentru droguri și Comisia pentru prevenirea infracționalității și justiție penală²

Conferința ministerială a O.N.U. din 21 – 23 noiembrie 1994 desfășurată la Neapole, Italia, a adoptat Planul mondial de acțiune contra criminalității transnaționale caracterizată

---

¹ Cinquante ans de Congrès des Nations Unies sur la criminalité, www.un.org

² Contrôle des drogues, prévention du crime et lutte contre le terrorisme international, Rapport du Secrétaire General, 2006, www.un.org

prin: organizarea de grupuri cu scop infracțional, cu structuri ierarhice care permit controlul și conducerea grupului; recurgerea la violență și corupție pentru obținerea controlului unor piețe sau teritorii; reciclarea profiturilor ilicite în orice activitate licită sau ilicită; potențial de expansiune transfrontalieră și cooperarea cu alte grupuri criminale.³

Un pas important în vederea corelării acțiunii statelor de combatere a criminalității organizate a fost elaborarea sub egida O.N.U a Convenției pentru combaterea criminalității transnaționale organizate, deschisă pentru semnarea ei în decembrie 2000 la Palermo, de unde și denumirea ei Convenția de la Palermo⁴. Convenția definește pentru prima dată într-un act juridic cu valoare internațională grupul infracțional organizat ca fiind " un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de prezenta convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material", obligând statele semnatare ca într-un mod compatibil cu principiile egalității suverane și al integrității teritoriale a statelor și cu cel al neintervenției în afacerile interne ale altor state, să adopte măsuri legislative și alte măsuri necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune grupului infracțional organizat și acțiunii de spălare a produsului infracțiunii.

România și-a îndeplinit obligația decurgând din ratificarea convenției amintite incriminând prin Legea nr.39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate⁵ incriminând inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unui astfel de grup, fapta fiind pedepsită cu închisoare de la 5 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi, fără ca pedeapsa pentru aceste fapte să nu poată fi mai mare decât sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea cea mai gravă care intră în scopul grupului infracțional organizat.

Legea română definește grupul infracțional organizat ca fiind " grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material", definiția fiind identică celei din a Convenția O.N.U. pentru combaterea criminalității transnaționale organizate.

Acest model infracțional se îndepărtează de paradigma clasică a infracțiunii creată de dreptul penal liberal ca fapt care a lezată o valoare socială protejată de legea penală, reclamând trecerea la un drept penal intervenționist (*Interventionsrecht*⁶), îndreptat spre reprimarea posibilității săvârșirii specifice criminalității organizate.

Această nouă paradigmă a infracțiunii asimilează, în diverse modalități, actele preparatorii actelor de executare propriu-zisă⁷ și șterge diferențierile dintre participanți în raport de contribuția avută la săvârșirea infracțiunii, actele de instigare sau complicitate devenind acte de executare nemijlocită a infracțiunii, antrenând o răspundere colectivă a tuturor participanților ca autori ai infracțiunii de grup infracțional organizat, motivând

³ I.Hurdubaie, Spațiul penal paneuropean din perspectiva Consiliului European, Ed Universal Pan, București 1999, p.12

⁴ Ratificată de România și publicată în M.Of.Parte 1 nr.813 din 8 noiembrie 2002

⁵ Publicată în M.Of.nr.50/29.01.2003

⁶ Hassemer, *Strafrecht und Kriminalität in Europa*, Zieschang Ed.Al. Baden –Baden, 2003

⁷ L.Picotti, *L'elargissement des formes de preparation et de participation, Rapport general*, Revue international de droit penal nr.3-4/2007, pp.355-404

aserțiunea unui autor care spune adio "vechiului drept penal liberal" ("Gutes, altes liberales strafrecht")⁸.

Este de discutat în ce măsură această incriminare a avut și are efectivitate permițând o reacție penală înainte de săvârșire infracțiunilor grave pe care și-a propus să le reprime, dar acest model infracțional a avut un efect operațional⁹ justificând legiferarea unor proceduri speciale de investigare a infracțiunilor precum ascultarea mijloacelor de comunicații telefonice sau informatice, infiltrarea de investigatori acoperiți, reglementarea unor impunități sau cauze de atenuare a pedepsei pentru colaboratorii organelor judiciare (pentiti, repentis, kroongetuigen,, Kronzuge, supergrasses), recurgerea la depozitiile unor martori acoperiți, toate acestea rupând echilibrul dintre acuzare și apărare și putând aduce atingeri drepturilor fundamentale ale omului.

De aceea am reveni asupra avertismentului lansat de Christopher L.Blakesley în Raportul general prezentat în cadrul Colocviului Preparator de la Alexandria al celui de-al XIV-lea Congres al Asociației Internaționale de Drept Penal : " le besoin d'être prudent contre une réaction hâtive qui pourrait mettre en danger une part du droit pénal classique ou des principes fondamentaux de loyauté, des proces équitables, de responsabilité individuelle et de justice individuelle. Ramplacer ces valeurs par le simple espoir de efficacité dans la lutte contre la crime organisé est une chimère qui risque d'amener à la création d'un régime autoritaire sans autant réellement faire obstacle au crime organisé. Pire encore, cela pourrait renforcer encore le crime organisé en donnant naissance à des responsables officiels très puissants et donc très corruptibles"¹⁰.

Săvârșirea infracțiunii program de către unul sau mai mulți membrii ai grupului criminal organizat sau de către o terță persoană plătită în acest scop, dar care nu cunoaște existența grupării pune în față în față cele două modele de incriminare : grupul infracțional organizat, infracțiune în cazul căreia contribuțiile membrilor, fie ei inițiatori, organizatori sau simple ajutoare sau doar aderenți, se estompează, toți răspunzând în calitate de autori ai infracțiunii, iar pe de altă parte infracțiunea sau infracțiunile program la care contribuția fiecărui participant poate individualizată după modelul clasic de incriminare.

Dacă constituirea grupului infracțional organizat a fost urmată de săvârșirea unei infracțiuni grave, se aplică regulile de la concursul de infracțiuni.

Problema care se pune este aceea dacă toți membrii grupului infracțional trebuie să răspundă pentru toate infracțiunile săvârșite de membrii grupului sau numai pentru acelea la care au participat ori cel puțin au știut de ele? Apoi în ce calitate vor răspunde ei: autori instigatori sau complici?

Răspunsul nu poate fi decât acela că fiecare va răspunde numai de acele infracțiuni la care a participat sau de care a avut cunoștință și numai în raport de contribuția care au avut-o la săvârșirea acestora. Cei care au săvârșit nemijlocit acte de executare vor răspunde ca autori ai infracțiunii, cei care cu intenție au determinat săvârșirea acesteia vor răspunde ca instigatori,

---

⁸ J-M.Sanchez, *L'espansione del diritto penale. Aspetti della politica criminale nelle società postindustriali*, Giuffrè Editore, 2004, p.101

⁹ M.L.Cesoni, *Criminalite organise des representations sociales aux definitions juridiques*, L.G.D.J-Georg—Bruylant, 2004, p.37

¹⁰ Ch.L.Blakesley, *Les systèmes pénaux à l'épreuve du crime organisé*, Revue international de droit penal nr.3-4/2007, pp.

cei care au ajutat sau sprijinit la săvârșirea infracțiunii vor răspunde pentru complicitate materială ,iar cei care cunoscând săvârșirea de infracțiunii i-au încurajat răspund pentru complicitatea morală .Acei membrii ai grupului care au cunoscut doar ulterior săvârșirea infracțiunii pot răspunde pentru spălare de bani, tăinuire sau favorizare, după caz. Terțul care a fost angajat pentru comiterea infracțiunii, fără a ști de existența grupului ,va răspunde doar pentru infracțiunea săvârșită, fără a se putea reține că a aderat la un grup infracțional organizat ,în schimb cei care l-au angajat răspund atât pentru infracțiunea de grup infracțional organizat cât și ca instigatori la infracțiunea comisă de acesta.

În cazul unor infracțiuni grave dintre cele care pot constitui infracțiuni program ale grupului infracțional organizat legiuitorul român a stabilit un regim sancționatoriu diferențiat între membrii grupului infracțional.

Astfel potrivit prevederile art.10 din Legea nr.143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri¹¹ organizarea, conducerea sau finanțarea faptelor prevăzute la art.2-9 din legea amintită se pedepsesc cu pedepsele prevăzute de lege pentru aceste fapte, ale căror limitele maxime se sporesc cu 3 ani.

Prin textul amintit nu se incriminează o nouă infracțiune de vreme ce legiuitorul folosind tehnica juridică a normei de referire, se referă la infracțiunile prevăzute de art.2-9 din Legea nr.143/2000. doar se agravează regimul sancționator al organizatorului, conducătorului și finanțatorului.

Organizatorul, conducătorul sau finanțatorul sunt participanți la comiterea infracțiunilor amintite, însă contribuția lor la comiterea infracțiunilor amintite are particularități specifice, având „ceva” în plus față de contribuția autorului, coautorului, instigatorului sau complicelui.

Organizatorul este cel care planifică acțiunile, împarte sarcinile, coordonează acțiunile participanților sau procură mijloacele necesare acțiunii.

Din punctul de vedere al contribuției materiale la comiterea infracțiunii organizatorul poate fi în egală măsură autor, atunci când și săvârșește efectiv acte materiale care intră în conținutul infracțiunilor prevăzute de art.2-9 din Legea 143/2000 sau instigator atunci când determină ci intenție pe ceilalți făptuitori să participe la săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile amintite, după cum poate fi doar complice care anterior comiterii faptei pune la dispoziție celorlalți participanți mijloacele necesare comiterii acestor infracțiuni. Important este că întreaga acțiune este pregătită și controlată în desfășurarea ei de un asemenea personaj. El este liderul, creierul acțiunii, motiv pentru care de multe ori se folosește de executanți pentru realizarea efectivă a acțiunilor infracționale.

Organizatorul poate fi în același timp și conducătorul și finanțatorul activităților infracționale, după cum conducerea poate fi „delegată” unui participant efectiv la comiterea infracțiunii.

Finanțatorul este persoana care pune la dispoziție mijloacele financiare necesare comiterii infracțiunii (procurarea mijloacelor, coruperea unor funcționari, răsplătirea unora dintre participanți, etc.). El poate fi în același timp și organizatorul și conducătorul activităților infracționale participând la comiterea infracțiunilor în calitate de autor sau instigator, după cum poate fi doar un complice care „investește” banii în activitățile

---

¹¹ Publicată în M.Of. nr.362/3 august 2000

infracționale incriminate în art.2-9 din Legea 143/2000, dând bani cu împrumut celor care săvârșesc asemenea fapte, pentru a obține apoi un profit dintr-un asemenea împrumut ilicit.

În cazul acestor forme de participație legătura subiectivă dintre participanți nu mai poate fi tacită sau spontană, dimpotrivă ea apare ca o participație preordinată, realizată în baza unei înțelegeri prealabile între organizator, conducător și finanțator, pe de o parte și cel puțin unul din ceilalți participanți.

Pericolul social sporit al acestor forme de participație penală rezidă în rolul determinant pe care aceste persoane îl au în comiterea infracțiunilor prevăzute de art.2-9 din Legea 143/2000. astfel că majorarea limitei maxime a pedepsei prevăzute pentru aceste infracțiuni este justificată tocmai de pericolul social al acestei activități infracționale.

Spre deosebire de regimul sancționator comun al participației penale axat pe teoria purificării pedepsei, cu posibilitatea ca judecătorul să aplice pedepse diferențiate în raport de contribuția participanților la comiterea infracțiunii, în acest caz legiuitorul a ales sistemul diversificării pedepsei pentru organizator, conducător și finanțator agravând regimul sancționator al acestora.

Legea nr.143/2000 este singura lege penală care agravează regimul sancționator al infracțiunilor comise de membrii unui grup infracțional organizat, neexistând în Codul penal român o circumstanță agravantă generală aplicabilă în toate cazurile în care o infracțiune gravă este comisă de membrii unei grupări infracționale organizate, circumstanța agravantă a comiterii infracțiunii de trei sau mai multe persoane împreună aplicându-se doar în cazul participării concomitente a tuturor făptuitorilor la săvârșirea infracțiunii, indiferent că este vorba de o participație ocazională, întâmplătoare sau făptuitorii sunt membrii ai unei grupări infracționale organizate.